

संपादकीय

अभियंता

आज १५ सप्टेंबर, आजचा दिवस संपूर्ण देशात अभियंता दिन म्हणून साजरा केला जातो कारण भारतातील पहिले अभियंता भारतरत्न सर्व मोक्षगुडम विश्वेश्वर्या यांचा हा जन्मदिवस. मोक्षगुडम विश्वेश्वर्या हे केवळ अभियंता नव्हते तर ते थोर देशभक्तही होते. आजच्या दिवशी म्हणजे १५ सप्टेंबर १८६१ रोजी कन्टटकातील कोलार जिल्हातील मदनहळी या छोट्याशया गावात त्यांचा जन्म झाला. मोक्षगुडम विश्वेश्वर्या यांचे वडील विद्वान संस्कृत पंडित होते. घरची परिस्थिती हलाखीची होती तरीही त्यांनी विश्वेश्वर्या यांच्या शिक्षणात खंड पडू दिला नाही. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही त्यांच्यावरील विश्वास सार्थ ठरवत अभियंत्रिकी परिक्षेत मुंबई प्रांतात प्रथम क्रमांक पटकावला.

या त्यांच्या यशाची दखल घेऊन १८८४ साली सरकारने त्यांना सहाय्यक अभियंता या पदावर नेमुक दिली. तिथेही त्यांनी आपल्या कर्तृत्वाचा ठसा उमटवला. या काळात त्यांनी खडकवासला धरणासाठी एक अभिनव अशा स्वर्यंचलित गेटची निर्मिती केली. यामुळे विशिष्ट पातळी वरील अतिरिक्त पाणीच वाहून जाई. अशाप्रकारच्या गेटची निर्मिती भारतात पहिल्यांदाच झाली होती. या डिझाइनचे नाव पुढे विश्वेश्वर्या गेट असे झाले. १९०७ साली त्यांनी सरकारी नोकरीतून निवृत्ती पत्करली. निवृत्तीनंतर निजाम सरकारने त्यांची विशेष सल्लगारपदी नियुक्ती केली. तिथे त्यांनी हैदराबाद परिसरातील दोन नद्यांवर धरणे बांधून हैदराबाद शहर पुरमुक्त केलेच शिवाय शहराचा कायापालत देखील केला. म्हैसूरच्या राजाने त्यांना मुख्य अभियंता पदाची ऑफर दिली त्यांनी ती स्वीकारली. म्हैसूरचे मुख्य अभियंता असताना त्यांनी तिथे कृष्णराज सागर धरण, वृद्धावन गार्डन बांधले तसेच विकासाची अनेक कामे केली. या व्यतिरिक्त त्यांनी उद्योग व शेती सिंचनाची अनेक कामे केली. पाण्याचा अपव्यय टाळून पुरेपूर वापर करणारी ब्लॉक सिस्टीम ही त्यांचीच देणगी आहे. म्हैसूरचे पद सोडल्यावर त्यांनी अभियंत्रिकीच नव्हे तर उद्योग, शेती, नगर सुधारणा या योजनेत मोलाचे कार्य केले.

विश्वेश्वर्या हे उच्चविद्याविभूषित असूनही त्यांचे राहणीमान अतिशय साधी होती. म्हैसूरी पदतीचा फेटा आणि साधी वैशभूषा त्यांनी शेवटपर्यंत जपली. त्यांचे व्यक्तिमत्त्वही आकर्षित करणारे होते. ते जितके साधे होते तितकेच ते परखडही होते. अंधशद्धा त्यांना मान्य नव्हती. मानवात देव आहे. मानव सेवा हीच इश्वर सेवा असे त्यांचे मत होते. ते जसे बोलत तसे ते वागतीही होते. विद्याच्या १४ व्या वर्षी भारत सरकारने त्यांना भारतरत्न या सर्वोच्च पुरस्काराने गौरविले. विश्वेश्वर्या हे शतायुषी होऊन निरामय जीवन जगले. १४ एप्रिल १९६२ रोजी विद्याच्या १०१ व्या वर्षी त्यांनी जगला निरोप धेतला. पण त्यांनी केलेल्या कार्यकर्तृत्वाचा गौरव विद्याच्या म्हणून आजचा दिवस संपूर्ण देशात अभियंता दिन म्हणून साजरा केला जातो. विश्वगुडम विश्वेश्वर्या यांना जयंतीदिनी विनग्र अभिवादन!

आश्वासनांच्या दिग्गज्याखाली गडलेला राज्यातील अन्नदाता...!!

महाराष्ट्रात शेतकरी आत्महत्या हा विषय दशकानुदर्शके चालत आलेला आहे. विदर्भाणी मराठावाडा हे दोन भाग तर आत्महत्यांची केंद्र बनली आहेत. येथे शेतकरी एका हंगामाच्या पिकावर जगतो, ते पीक जानासले तर त्याचे जीवन उद्भवस्त होते. सध्या महायुती सरकारच्या काळात ही शोकांतिका अधिक तीव्र होत चालली आहे. कॅरिसचे वरिष्ठ नेते विजय वडेश्वीवार यांनी नुकतीच समाजमाध्यमावरून सरकारवर जोदार टीका केले. त्यांनी स्पष्ट शब्दात म्हटले की, महायुती सरकारने शेतकऱ्यांना कर्जमाफीचे गोडवे गावले, त्यांच्या भोव्या भाबड्या विश्वासाचा गैरफायदा घेतला आणि निवडणुकीत मते मिळवली, पण प्रत्यक्ष संतर आल्यावर हे वचन पूर्ण करण्यात पूर्णपणे अपयशी ठरले. याचा थेट परिणाम म्हणजे केवळ आठ महिन्यांत तब्बल १ हजार १८३ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या आहेत. यात पांथिम विदर्भातील ७०७ आणि छरपती संभाजीनगर विभागातील ५२० शेतकरी आहेत. वडेश्वीवार यांच्या दाव्याचा विचार करता, महाराष्ट्रात दरोज सुमारे पाच शेतकरी आत्महत्या करतात.

शेतकरी आत्महत्यांच्या मार्गील मूळ कारणे अनेक आहेत. शेती हा व्यवसाय आजीही पावसावर अवलंबून आहे. पाऊस वेळेवर आणि प्रमाणात डलात तर शेतकऱ्याला थोडा दिलासा मिळतो, पण पावसाचा नारुलू पर्टन शेतकऱ्याचे जीवन उद्भवस्त करतो. एका बाजूला अतिवृष्टी तर दुसऱ्या बाजूला पावसाची टंवाई, गारपीट, वाढल अशा परिस्थितीचे गोडवे गावले तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकटे राहून आपले शिक्षण अव्वल गुणांनी पूर्ण केले. शालेय शिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते उच्च शिक्षणासाठी बंगलुरुला आले. तिथेही त्यांनी विशेष गुणवत्ता मिळवत बी ए केले. पदवीधर झाल्यावर त्यांना तांत्रिक शिक्षणाची आवड निर्माण झाली. पण तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी पैसे नसल्याने त्यांनी म्हैसूरच्या राजाने त्यांच्यातील गुणवत्ता हेरून त्यांना अभियंत्रिकी शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन पुण्याला पाठवले. विश्वेश्वर्या यांनीही गरिबीशी झूऱ देत तालुक्याला एकट

रस्त्यांपासून घरांपर्यंत, जनतेच्या हळसाठी 'सेवा पंधरवडा'...

अक्षराज : सुनील क्षिरसागर
दि. १४, विचूर (नाशिक) :

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.